

**KOREYS XALQINING MILLIY AN'ANAVIY KIYINISH
MADANIYAT VA HOZIRGI KUNDAGI AHAMIYATI****Amanqulova Shahzoda Dilshod qizi***SamDCHTI Sharq tillari fakulteti filologiya va tillarni o'qitish:**koreys tili yo'nalishi 2- bosqich talabasi*shaxzodaamanqulova1@gmail.com

Annotatsiya: Qadimgi koreys xalqining kiyinish uslubi birmuncha murakkab bo'lgan.

Hanbok (한복) qadim zamonlardan beri kiyilib kelinadigan an'anaviy va milliy libos turi. Hanbokning kelib chiqish tarixi Koreya yarim orolidagi Uch Qirollik davriga borib taqaladi. Ijtimoiy maqomga ko'ra, koreyslar turlicha kiyinishgan, bu kiyimni ijtimoiy darajaning muhim belgisiga aylantirgan. Hanbok ko'pincha yorqin rangli matolardan tayyorlanadi. "Hanbok" so'zi so'zma-so'z tarjima qilinganda "koreys kiyimlari" degan ma'noni anglatadi, 21-asrda bu so'z faqat Joseon (조선) sulolasi hanbokiga nisbatan ishlatilgan, bular rasmiy va yarim rasmiy qabullar, festivallar va tantanalar uchun kiyimdir. Biroq zamonaviy hanbok Joseondan biroz farq qiladi va qadimgi koreys hanboklaridan farqli o'laroq birmuncha o'zgartirishlar kiritilgan. Ularda kiyiladigan hanbok turlari ayollar, erkaklar hamda bolalar kiyishi uchun mo'ljallangani kabi bir nechta turlarga bo'linadi. Hozirgi kunda, asosan, hanboklarni muhim mamlakat tadbirlari, milliy bayramlarida kiyiladi. Qadimda bu kundalik hayotda kiyib yurish uchun xizmat qilgan bo'lsa-da hozirgi kunda ham o'z ahamiyatini saqlab qolgan. Hatto, hanbok kiyishning ham o'z qonun-qoidalari mavjud.

Kalit so'zlar : Hanbok, Uch Qirollik, ijtimoiy daraja, Choson, rasmiy va yarimrasmiy qabullar, festivallar, tantanalar, milliy bayramlar, yorqin rangli matolar.

Kirish

Hanbokning kelib chiqish tarixi Koreya yarim orolidagi Uch Qirollik davriga borib taqaladi. XXI asrgacha jeogori, shim va chima kabi asosiy hanbok qismlari tuzilishi o'zgarmagan, lekin vaqt o'tishi bilan libosning uzunligi, kengligi va shakli avvalgi o'lchamlaridan biroz boshqacharoq tarzda tikila boshlandi.

Janubiy Koreyada hanbok (koreyscha: 한복) va Shimoliy Koreyada Chosŏn-ot (koreyscha: 조선옷) — Koreya xalqining milliy an'anaviy libosi. Hanbok ko'pincha yorqin rangli matolardan tayyorlanadi. „Hanbok“ so'zi so'zma-so'z „Koreys kiyimlari“ degan ma'noni anglatadi, 21-asrda bu so'z faqat Choson sulolasi hanbokiga nisbatan ishlatilgan, bular rasmiy va yarim rasmiy qabullar, festivallar va tantanalar uchun kiyimdir. Zamonaviy hanbok Chosondan farq qiladi, 20-asrda uning shakli qulaylik uchun kuchli o'zgarishlarga duch keldi. O'z tarixi davomida oliyanob koreyslar ko'pincha chet el kiyimlarini qabul qilishgan va oddiy odamlar hanbok turlarini kiyishgan.

An'anaviy ayollar hanboki chogori-bluzka, ko'ylak yoki ko'ylagi va chima-uzun yubkadan iborat. Bunday ansambl ko'pincha „chima chogori“ deb ataladi, ular Yaponiyada, Koreya maktablarida maktab formasi o'rniga ishlatiladi. Erkak hanboki chogori va keng paji shimlardan iborat .

Chogori — bu hanbok bluzkasi, qaysiki tarkibida ayollar chima yubka va erkaklar paji shimlaridan iborat bo'lgan.

Vaqt o'tishi bilan chogori shakli o'zgarib bordi: erkaklar chogorisi shakli nisbatan o'zgarishsiz qolgan bo'lsa, Choson sulolasi davrida urg'ochi chogori ancha qisqartirilgan; odamlar eng kalta chogorini 19-asr oxirida kiyishgan. Biroq, zamonaviy chogorilar qulaylik sababli bir oz uzunroq bo'lib qoldi, garchi bel uzunligidagi chogorilar kiyilmasa ham. An'anaga ko'ra, koryum lentarlari qisqa va tor edi, ammo zamonaviy koryum qalinroq va uzunroq bo'ldi.

Chima (koreyscha: 치마) — hanbok uchun yubka; shuningdek, san (裳) yoki kun (裙) sifatida ham tanilgan. Uning paltosi sokchima deb ataladi. Gogureo freskalari, shuningdek, Xvanam-dongda (Kyonju) topilgan sopol o'yinchoqlarga qaraganda, Gogureo ayollari birinchi navbatda chima, tepasida esa chima kamarini yopuvchi chogori kiyishgan.

Rangli xanjarlardan tikilgan chiziqli yubkalar Gogureoda allaqachon ma'lum bo'lgan bo'lsa-da, choson sulolasidan boshlab, chima to'rtburchaklar shaklidagi mato bo'lagidan yasalgan bo'lib, u to'plangan yoki ustiga yig'ilgan. Chima kamar keng bo'lib, undan tashqariga chiqariladi va yubka galstuk bilan tanaga mahkamlandi.

Paji - erkak hanbokning bir qismi bo'lgan keng shimlar. Pajining dizayni polda o'tirish uchun kengroq oyoqlar foydasiga o'zgartirilgan. Zamonaviy kiyimda kiyganda, paji pantolon yoki pastki shim vazifasini bajaradi, ammo bu so'zning o'zi har qanday turdagi shim va shimlarga nisbatan qo'llaniladi. Pajining old qismida shimni istalgan belga mahkamlash imkonini beruvchi ikkita tortma ip mavjud.

Pho (kor. 포, 袍) — Koryo davridan Choson davrigacha bo'lgan erkaklar tomonidan asosan kiyiladigan har qanday palto yoki xalat. Turumagi (두루마기) — sovuq havoda kundalik va tantanali kiyim sifatida kiyiladigan pho turi .

Chokki (조끼) — ko'ylagi, magoja (마고자) — ko'ylagi. Garchi bu ikkala kiyim ham Joseon davrining oxirida, Koreya madaniyati G'arb mamlakatlari ta'sirida bo'la boshlaganida yaratilgan bo'lsa-da, keyinchalik chokki va magoja an'anaviy koreys kostyumining bir qismi sifatida tan olingan. Ikkala kiyim ham chogori ustiga kiyiladi. Manchu kelib chiqishi Magoja Koreyada qirol Gojongning otasi Heungseong Dayewongun (흥선대원군) 1887 yilda Manchuriyaga siyosiy surgun qilinganidan keyin Koreyaga qaytganidan keyin paydo bo'lgan. Uning magwe xalati magojaga aylandi; issiq va qulay magoja Koreyada mashhur bo'ldi. Magoja „o'sha chogori“ (tashqi chogori) yoki magwe deb ham ataladi.

Oyoq kiyimlari:

Hanbok bilan maxsus boson paypoq va poyabzal, masalan, kauchuk komushin kiyiladi.

Geumbak — an’anaviy koreys san’ati bo‘lib, matoni oltin folga bilan bezash. Bunday ish bilan shug‘ullanadigan hunarmandlar geumbakjang (금박장), deb nomlanadi, ulardan biri Kim Deok-hvan (김덕환, 金德煥) Koreyaning tirik milliy xazinası № 119 deb nomlanadi. Hanbok (한복, 韓服) (KXDRda joseonot (조선옷) nomi bilan tanilgan) qadim zamonlardan beri kiyilib kelinadigan an’anaviy libos turi. Hanbok ko‘ylak (jeogori) va yubkadan (chima) iborat

Ijtimoiy maqomga ko‘ra, koreyslar turlicha kiyinishgan, bu kiyimni ijtimoiy darajaning muhim belgisiga aylantirgan. Ta’sirchan, lekin ba’zan noqulay liboslar hukmron sinf va qirol oilasi vakillari tomonidan kiyilgan. Bu yuqori tabaqalar oddiy odamlardan ajraib turish uchun zargarlik buyumlaridan ham foydalanganlar. Ayollar uchun an’anaviy zargarlik buyumlari ma’lum tabiat elementlari shaklidagi marjon ko‘rinishida yasalgan. Zargarlik buyumlari qimmatbaho toshlardan tayyorlangan va ipak do‘ppi tutashtirilgan.

Oddiy odamlar ko‘pincha bo‘yalmagan oddiy kiyimlar bilan cheklangan. Ushbu kundalik kiyim Choson davrida nisbatan deyarli o‘zgarishlarga uchramadi. Asosiy kundalik kiyim avvalgidek saqlanib qoldi, lekin rasmiy va tantanali marosim liboslaridagi naqshlar sulolaning belgilari bilan boyitildi.

Qishda odamlar paxtadan tikilgan ko‘ylaklar kiyishgan. Mo‘ynali kiyimlar ham keng tarqalgan o‘z davrida urfga kirgan. Oddiy odamlar odatda toza oq bo‘yalmagan materiallarni kiyishganligi sababli, ularni ba’zan oq libosli odamlar deb ham atashgan.

Hanboklar maqsadlariga ko‘ra quyidagicha tasniflanadi: kundalik kiyim, tantanali kiyim va maxsus kiyim. Tantanalı liboslar rasmiy tadbirlarda, jumladan, bolaning birinchi tug‘ilgan kuni (doljanchi) to‘y yoki dafn marosimida kiyiladi. Shamanlar, amaldorlar uchun maxsus liboslar tikilgan bo‘lib, odatda oddiy xalq vakillari bunday hanboklarni kiymaydilar.

Bugungi kunda hanbok hali ham rasmiy tadbirlarda kiyiladi. Biroq, kiyimning kundalik foydalanilishi yo‘qolgan. Lekin, ayrim hududlarda yashovchi keksalar hali ham hanbok kiyib yurishadi, shuningdek, Choson sulolasidan qolgan aristokratik oilalarning faol mulkdorlarini ham hanbok kiygan holda uchratish mumkin. Ba’zi yoshlar orasida an’anaviy libosga zamonaviy o‘zgarishlar berilishi va shu orqali zamonaviy hanbokning ommalashuviga sabab bo‘lish mumkin. Tarixiy manbalarga ko‘ra, hanbok 14-asrda paydo bo‘lgan to‘y libosi hisoblanadi. Bu yuqori qismi alohida bo‘lgan, pastki yubka qismi yergacha tushadigan, koreys milliy libosi edi. Hanbokdan kundalik kiyim sifatida foydalanish so‘nggi bir necha o‘n yilliklarda sezilarli darajada kamaygan. Pak Hyong Sok Koreya xalqi o‘rganib qolgan an’anaviy hanbok libosini kiyishga qarshilik bildirdi. Park Hyong Sok o‘nlab yillar davomida yangi liboslarning loyihasi ustida ishlab kelgan. U odatda o‘z kolleksiyasidagi jinsi shimlar va shortiklarni kiyishni avzal ko‘rgan. Uning liboslari rasmiy tadbirlar va odatiy ish kunlarida kiyishga mo‘ljallangan bo‘lgan, lekin moda sifatida u qadar rivojlanmagan

Kolleksiyalaridan birida u oq-qora ranglar va aksesuarlarga e’tibor qaratadi, bu kiyimlar kundalik turmush, ish faoliyati va hatto rasmiy uchrashuvlar uchun kiyishga ham mos edi. Bu dizayn Koreya qirolligi va Choson sulolasining yuqori qatlam fuqarolari kiygan kamalak

rangli liboslardan keskin farq qilgan. O’sha davr odatiga ko’ra, insonning kiygan hanbokidagi ranglari uning mavqeyini belgilab berar edi. Parkning ba’zi dizayn to’plamlari buramali mini yubkalar, no’xotsimon gullar va turli noodatiy ko’rinishdagi shakllardan iborat bo’lgan. Park Hyong Sok va uning singlisi Geum Sok 2014-yilda GrangHanA nomli birinchi kolleksiyasini keng ommaga havola etgan.

O’n yilliklar davomida doimiy bo’lib kelgan narsani o’zgartirish taklifi avvaliga jamiyatga u qadar maqul kelmaydi. Parkdan Koreya hududidan tashqarida do’kon ochishini so’rashganda, u juda ta’sirlanadi. Hanbokning ko’plab tanqidchilari unga o’z faoliyatini to’xtatishi va hanbok hukmronligiga qarshi chiqamslikni tavsiya etgan bo’lsalar-da, u o’z izlanishlaridan voz kechmaydi. Hanbok o’ziga xos tarzda chiroyli kiyim bo’lganligi sababli, ko’pchilik uni o’zgartirmaslikka harakat qilgan. Avom xalqning ayrimlari esa hanbok libosini Koreya hududidan tashqariga chiqarmaslik tarafdori hisoblanadilar. Shunga qaramay, dizaynerlar bu libosni dunyoning boshqa mamalakatlarida ham namoyish etib kelmoqdalar.

Korean In Me dizayn brendi tomonidan butun dunyo xalqlari tomonidan yaxshi qabul qilingan zamonaviy hanbok kolleksiyasini ham chiqargan. Ularning dizaynlarida dastlab qirollik uchun mo’ljallangan kashta gullari bilan tikilgan ajdarlar va qaqnus qushi naqshlaritasvirlangan bo’lsa, sharaf va boylikni ifodalovchi to’y liboslarida kashta gullari bilan tikilgan pionlar tasviri mavjud. Hanbokni Koreya madaniyati va merosini o’zida namoyon etuvchi ko’p yillik dizayn sifatida etirof etish mumkin.

So’nggi yillarda K-Pop (Koreya pop musiqasi) ga e’tibor kuchayishi bilan Koreya madaniyatiga bo’lgan qiziqish eng yuqori darajaga ko’tarildi. BTS, BlackPink, KARD va boshqa ko’plab guruhlar video-kliplarda, mukofot olish shou marosimlarida va boshqa ommaviy chiqishlarda Hanbok kiygan holda o’z madaniyati va merosini namoyish etgani uchun maqtovg’a sazovor bo’lgan.

Hozirgi kunda hukumat hanbok - koreys milliy kiyimlarini kiyishga undamoqda, bu borada ham bor nechta tadbir-marosimlar o’tqazilyapti.

ADABIYOTLAR RO’YXATI:

1. <https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Hanbok>
 2. Баёнханова Ирода Фуркатовна Мамлакатшунослик
 3. Хан Valeriy Sergeevich Koreya tarixi
- Muharrir: Sirtsova Y B. Dizayn va verstka: Egeubaev K. S.